IX Міжнародна науково-практична конференція
«Promising ways of solving scientific problems», 26-28 грудня 2022 р., Бельгія, Брюссель
Філологія

Філатенко І. О.
к.філол.н.
завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Київський медичний університет
i.filatenko@kmu.edu.ua

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ ТА ПЕРЕШКОДИ НА ЇЇ ШЛЯХУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Актуальним напрямом дослідження сьогодення у парадигмі вищої освіти є міжкультурна комунікація, що сприяє формуванню професійної та комунікативної компетентності майбутніх фахівців. Серед зарубіжних та українських дослідників, що розглядали проблему міжкультурного спілкування, заслуговують на увагу праці З. В. Заслуженюк, С.Кучеряна, В. Мірошниченка, О.Жорнової, С. Нієто, Т.Рюлькера та ін.

Згідно з визначенням Ф.С. Бацевича, «міжкультурна комунікація – це процес спілкування (вербального і невербального) людей (груп людей), які належать до різних національних лінгвокультурних спільнот, як правило послуговуються різними ідентичними мовами, відчувають лінгвокультурну «чужинність» партнера по спілкуванню, мають різну комунікативну компетенцію, яка може стати причиною комунікативних невдач або культурного шоку в спілкуванні» [1, с. 9]. Отже, для подолання непорозумінь та конфліктів необхідним є вивчення взаємозв'язку між культурою та комунікацією через виявлення притаманних різним народам культурних моделей.

Важливою характеристикою, що відрізняє міжкультурну комунікацію від комунікації в середині однієї культури, є невизначеність або двозначність щодо основних правил, за допомогою яких здійснюватиметься комунікативна взаємодія. Учасники міжкультурної інтеракції у спілкуванні часто використовують мову, яка не є рідною принаймні для одного з них, а іноді й для обох. Це закономірно призводить до певної невизначеності у лексичних значеннях слів для комунікантів.

Культурні відмінності у використанні невербальних каналів роблять цю невизначеність ще більшою. Учасники міжкультурної комунікації не можуть бути впевнені у тому, що вони інтерпретують сигнали та повідомлення відповідно до комунікативної настанови відправника інформації. Характеристикою міжкультурної комунікації є неминучість конфлікту та нерозуміння. Під час міжкультурної взаємодії велика ймовірність того, що поведінка людей не буде відповідати очікуванням. У подібних ситуаціях учасники комунікації можуть розгубитися чи навіть втратити інтерес до спілкування, яке вимагає додаткових комунікативних зусиль [2].

Саме тому врахування специфіки міжкультурної комунікації є неодмінною умовою в адаптації студентів-іноземців в процесі навчання. Таким чином, поняття міжкультурної освіти набуває особливої значущості.

Міжкультурна освіта має такі реалізовувати такі завдання:

- навчати учасників міжкультурної комунікації взаємодії з культурними відмінностями і диверсифікацією в суспільстві та надавати їм необхідні навички до набуття цієї здібності (навички міжкультурної комунікації та вирішення конфліктних ситуацій, розуміння культурного різноманіття, аналіз власних культурних цінностей);

- стимулювати терпимість, взаємну повагу та розуміння, відкритість до окремих осіб та груп з різним культурним, етнічним, національним, релігійним минулим.

Як зазначається в літературі, існує кілька основних перешкод, що заважають ефективній міжкультурній комунікації:

1) Припущення подібностей. Однією з причин нерозуміння в процесі міжкультурної комунікації стає те, що люди припускають, нібито всі вони однакові або доволі схожі для легкого спілкування один з одним. Звичайно, всім людям властива низка базових подібностей у біологічних та соціальних потребах. Однак комунікація – це унікальна людська особливість, яку формують специфічні культури та суспільства.

2) Ступінь припущення людьми того, що інші особи подібні до них, варіюється для різних культур, адже представники деяких культур роблять більше припущень щодо подібностей.

3) Мовні відмінності. В процесі спілкування мовою, яку знають не досконало, учасники комунікації часто вважають, що слово або фраза мають лише одне значення – те, яке вони хочуть передати. Робити таке припущення означає ігнорувати все інші можливі джерела сигналів та повідомлень, в тому числі інтонацію, міміку, позу, жести.

4) Помилкові невербальні інтерпретації. У будь-якій культурі невербальна поведінка становить значну частину комунікативних повідомлень. Неправильна інтерпретація невербальної поведінки може легко призвести до конфліктів або конфронтації, які порушують комунікативний процес.

5) Упередження та стереотипи. Стереотипи і упередження щодо людей – це природні та неминучі психологічні процеси, які впливають на сприйняття та комунікативні контакти. Апелювання до стереотипів може перешкодити об'єктивно інтерпретувати повідомлення в тому напрямі, у якому нам мали намір їх передати.

6) Прагнення оцінювати. Культурні цінності також впливають на наші уявлення щодо інших людей і навколишнього світу.

7) Різні цінності. Вони можуть викликати негативні оцінки, які стають ще однією перешкодою на шляху до ефективної міжкультурної комунікації.

8). Підвищена тривога. Міжкультурна комунікація часто пов'язана з більшою тривогою та стресом, аніж знайомі ситуації комунікації в середині однієї культури. Зайва тривога та стрес лише шкодять міжкультурній комунікації.

Отже, культурне розмаїття комунікантів у освітньому процесі має спонукати кожного з них до конструктивної взаємодії, до формування толерантного ставлення до представників інших культур, до розвитку знань про культури, що їх оточують. Відповідно, значимість міжкультурної освіти, реалізації її завдань у цьому процесі важко переоцінити.

Список літератури

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. К.: Академія, 2004. 343 с.

2. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація. Київ: ЦУЛ, 2012. 288 с.